

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه عصمتیه شهرستان بابل

تحقیق پایانی سطح دو (کارشناسی)

عنوان:

طلاق، اشتراکات و افتراقات آن در مذهب

امامی و حنفی

استاد راهنما: حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای محسن شیخی عزیزی

استاد داور: حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای عسکر نصیرایی

پژوهشگر: خدیجه سلطانی کجوری

مهر ۱۳۹۴

بسم الله الرحمن الرحيم

تقدیم به

پدر بزرگوالم که همیشه همراه و یاور من بوده است،

مادر مهربانم که آرامش بخش لحظه های من است

و

برادران عزیزم، که سلامتی و موفقیت شان آرزوی همیشگی من است.

تقدیر و تشکر

سپاس بی کران به پیشگاه دانای آشکار و نهان، که شعله های شوق و شور و شغف برای خواستن، توانستن و دانستن را همچنان در وجودم زنده نگاه داشته است.

برخود لازم می دانم از زحمات و مساعدت های بی دریغ اساتید محترمی که در انجام صحیح و موفقیت آمیز این تحقیق اینجانب را یاری نموده اند تشکر کرده و سپاسگزار کوشش های وصف ناپذیر آنان در راه گسترش دستاوردهای فقهی باشم:

استاد محترم حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای محسن شیخی عزیزی که در انجام این تحقیق از راهنمایی های ارزنده و حمایت های بی دریغ ایشان برخوردار بوده ام. وظیفه خود می دانم از زحمات تمامی اساتید بزرگواری که افتخار شاگردی آنان نصیب این جانب گردید و همواره از دانش و آگاهی سرشار آنان استفاده کرده ام تشکر و قدردانی نمایم. همچنین از تمامی عزیزان و بزرگواری که هر یک به نحوی در انجام این امر مرا یاری نموده اند کمال تشکر و سپاسگزاری را ابراز می دارم.

چکیده

تحقیق حاضر به دنبال پاسخگویی به این سوال ، اشتراکات و افتراقات طلاق در مذهب امامیه و حنفیه می باشد که یکی از مسائل مهم فقهی جامعه اسلامی در عصر حاضر است. همچنین به تاریخچه طلاق در ملل و ادیان و در ادامه به بررسی و مشروعیت طلاق در اسلام از منظر آیات، روایات و سایر ادله مبنی بر این که حلالی است که عرش خدا را به لرزه در می آورد و دارای اجزاء و ارکان و شرایطی است که در فقه اسلامی بر اساس مبانی استدلال احکام هر یک دارای ویژگی و محدوده خاصی می باشند ، پرداخته است. اختلاف انظار و افکار در مسائل فقهی برخی اوقات در یک مذهب فراوان می باشد تا چه رسد به مذاهب دیگر. البته ناگفته نماند وجود اختلاف در نظریه ها منافی وجود اشتراکات نیست. در مسئله طلاق در بسیاری از اجزاء و احکام آن بین مذاهب امامی و حنفی اشتراکاتی همانند نوع طلاق، محلل، عده و افتراقاتی همانند شهود در طلاق، صیغه طلاق، طلاق با لفظ جمع و طلاق در حیض وجود دارد که در تحقیق حاضر به آنها پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: طلاق، اشتراکات طلاق، افتراقات طلاق، اشتراکات و افتراقات طلاق در مذهب امامی، اشتراکات و افتراقات طلاق در مذهب حنفی.

۷۶. طباطبایی یزدی، سید محمد کاظم، عروۃ الوثقی فی ما تعم به البلو ی، ج ۲، نجف ۱۳۵۶ق.
۷۷. _____، حاشیه مکاسب، چاپ قم، ۱۴۱۰ق، موسسه اسماعیلیان.
۷۸. طباطبایی، سید محمد حسین، تفسیرالمیزان، ترجمه سید محمد باقر موسوی، ج ۲، چاپ پنجم، قم، دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۸۲.
۷۹. _____، المیزان فی تفسیر القرآن، بیروت، موسسه الاعلمی للمطبوعات، چاپ سوم، ۱۳۹۳ق.
۸۰. طباطبایی، سید علی بن محمد، ریاض المسائل فی بیان الاحکام بالدلائل، کاتب: محمد مومن بن محمد مهدی اصفهانی، ج ۲، آل البيت، بیروت.
۸۱. طبرسی، فضل بن حسن، جوامع الجامع، تحقیق ابوالقاسم گرگی، قم، انتشارات دانشگاه تهران و مرکز مدیریت حوزه علمیه قم، ۱۳۷۷.
۸۲. _____، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، تحقیق علی کرمی، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۸۰.
۸۳. طرابلسی فقیه الاقدم قاضی، عبدالعزیز بن البراج، المذهب، جزء ثانی، قم، موسسه النشر الاسلامی، ۱۴۰۶ هـ.ق.
۸۴. طریحی، فخرالدین، مجمع البحرین، المكتبة المرتضویه، چاپ دوم، ۱۳۶۲ ش.
۸۵. طوسی شیخ الطائفه، ابی جعفر محمد بن حسن، الخلاف، بی جا، بی تا، ۳۸۵-۴۶۰ هـ.ق.
۸۶. _____، التبیان فی تفسیر القرآن، مكتبة الاعلام الاسلامی، ۱۴۰۹ هـ.ق.
۸۷. اشکبوس عادل، دلیل نامگذاری شیعه ۱۲ امامی به جعفری و مناطق شیعه نشین جهان اسلام، ۱۳۸۸.

۸۸. عاملی، محمد جمال الدین محمد، لمعه دمشقیه، ج ۲، قم، موسسه اسماعیلیان، ۱۳۷۵ ش.
۸۹. عروسی حویزی، شیخ عبد علی بن جمعه، تفسیر نور الثقلین، محقق سید علی عاشور، جزء خامس، بیروت - لبنان، موسسه التاریخ العربی.
۹۰. عسقلانی، احمد بن علی بن حجر ابو الفضل، فتح الباری شرح صحیح البخاری، ج ۹، بیروت، دارالمعرفه، ۱۳۷۹.
۹۱. علامه حلی، حسن بن یوسف، تذکره الفقهاء، ج ۲، چاپ افست قم، قم، ۱۳۸۸، کتاب طلاق.
۹۲. علم الهدی، ابو القاسم علی بن الحسین معروف به سید مرتضی، الانتصار، دانشکده تهران. دانشکده حقوق، ۱۳۳۳.
۹۳. علی، جواد، المفصل فی تاریخ العرب قبل الاسلام، قم، منشورات الرضی، بی تا.
۹۴. عوض الجزیری، عبد الرحمن بن محمد، الفقه علی المذاهب الاربعه، ج ۴، بیروت - لبنان، دار الکتب العلمیه، ۱۴۲۴هـ - ۲۰۰۳م.
۹۵. فاضل هندی، محمد بن حسن، کشف اللثام من قواعد الاحکام، ج ۱، موسسه نشر اسلامی جامعه مدرسین قم، قم.
۹۶. فوزی زیفا، ابراهیم، احکام الأسرة فی الجاهلیة و الاسلام، دمشق، دارطلاس، چاپ سوم، ۱۹۹۶م.
۹۷. فیض، علی اکبر، معروف به مشکینی، واجبات و محرمات در شرع اسلام، الهادی، ۱۳۹۳.
۹۸. قاروبی تبریزی، حسن، النضید فی شرح روضه الشہید (شرح فارسی بر شرح لمعه)، ج ۹، چاپ اول، قم، شریعت، ۱۴۲۳هـ ق.

۹۹. قدوری بغدادی حنفی، ابوالحسن احمد بن محمد، مختصر القدوری، زاهدان، حوزه علمیه اهل سنت، ۱۳۷۰.
۱۰۰. قرشی، سید علی اکبر، قاموس قرآن، ج ۴، چاپ هفتم، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۶ هـ.ش.
۱۰۱. قرطبی، محمد بن احمد الانصاری، الجامع لاحکام القرآن، بیروت، داراحیاء التراث العربی، ۱۴۰۵ هـ.ق.
۱۰۲. قلعه چی، محمد رواس، موسوعه فقه علی بن ابی طالب، بیروت، دارالنفاس، ۱۴۱۷ ق.
۱۰۳. کاسانی، علاءالدین ابوبکر بن مسعود، بدایع الصنایع فی ترتیب الشرایع، بیروت، دارالکتب العلمیه، ۱۴۲۴ ق.
۱۰۴. کاشانی، محمود بن عزالدین، مصباح الهدایه و مفتاح الکفایه، مصحح: جلال الدین همایی، ج ۱، تهران، موسسه نشر هما، ۱۳۷۶.
۱۰۵. کلوی، ابوالحسنات، الجامع شرح الصغیر النافع الکبیر، الاداره و القرآن العلوم الاسلامیه، ۱۴۱۱ هـ.ق.
۱۰۶. مامقانی، عبدالله، مناهج المتقین فی فقه ائمه الحق و الیقین صلوات الله علیهم اجمعین، قم، موسسه آل البيت، لاحیاء التراث، ۱۴۰۴ ق.
۱۰۷. ماهیت حقوقی طلاق خلع علی حیاتبخش، مجله کانون وکلای دادگستری مرکز، دوره جدید شماره ۸ (شماره پیاپی ۱۷۷)
۱۰۸. مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، تهران دارالکتب الاسلامیه، ۱۱۱۰-۱۰۳۷ هـ.
۱۰۹. محقق حلی، مختصر النافع، قم، مؤسسه البعثه، الثانی ۱۴۱۶.

۱۱۰. محقق داماد، سیدمصطفی، حقوق خانواده، نکاح و انحلال آن، چاپ ششم، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۶ ش.
۱۱۱. محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، ج ۵، قم، دارالحدیث، چاپ اول، ۱۳۷۵.
۱۱۲. مختاری، محمدحسین و دیگران، فرهنگ اصطلاحات فقهی، تهران، انجمن قلم ایران، ۱۳۷۷ ه. ش.
۱۱۳. مروارید، علی اصغر، سلسله‌الینابیع الفقهیه، بیروت، الدار الاسلامیه، ۱۴۱۰ ق.
۱۱۴. مصباح یزدی، محمد تقی، اخلاق در قرآن (معارف قرآن ۷)، تحقیق و نگارش محمد حسین اسکندری، قم، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، چاپ دوم، ۱۳۸۰ ش.
۱۱۵. مطهری، مرتضی، نظام حقوق زن در اسلام، چاپ پنجاه و سوم، تهران، صدرا، ۴۱۸ ق.
۱۱۶. معلوف، لویس، المنجد، ترجمه محمد بندرریگی، تهران، انتشارات ایران، چاپ چهارم، ۱۳۸۲ ه. ش.
۱۱۷. مغنیه، محمد جواد، فقه تطبیقی مذاهب پنجگانه جعفری - حنفی - مالکی - شافعی - حنبلی، مترجم کاظم پور جوادی، بنیاد علوم اسلامی، تهران، ۱۳۶۳.
۱۱۸. مکارم شیرازی، ناصر، دائرة المعارف فقه مقارن، ج ۱۳، چاپ اول، قم، مدرسه امام علی بن ابی طالب علیه السلام، ۱۴۲۷ ق.
۱۱۹. مکارم شیرازی، ناصر، و دیگران، تفسیر نمونه، ج ۳، چاپ سی و نهم، قم، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۶.
۱۲۰. ملائی پور قرچه داغی تبریزی، عبد الکریم، وجیزه فی صیغ النکاح و الطلاق، قم، انتشارات حاذق، ۲۰ محرم الحرام سنه ۱۳۸۳.

۱۲۱. موسوی اصفهانی، سیدابو الحسن، وسیله النجاه، محقق: محمدرضا گلپایگانی، ج ۲، چاپ

خانه مهر، قم، ۱۳۵۲.

۱۲۲. میرزای قمی، ابو القاسم بن محمد حسن، جامع الشتات، تصحیح: مرتضی رضوی، نشر

معارف اهل بیت علیه السلام، ۱۱۵۱-۱۲۳۱ق.

۱۲۳. نجفی، محمد حسن معروف به صاحب جواهر، جواهر الکلام فی شرح شرایع الاسلام،

تصحیح شیخ محمد آخوندی، ج ۳۲، دارالکتب اسلامیة، تهران، ۱۳۹۲ هـ.ق.

۱۲۴. _____، جواهر الکلام، تصحیح محمد قوچانی، ج ۳۲، چاپ بیروت، ۱۹۸۱.

۱۲۵. نوری، یحیی، اسلام وعقاید و آراء بشری، مؤسسه مطبوعاتی فراهانی، خرداد، چاپ دوم،

۱۳۴۶.

۱۲۶. واعظی، شمس الدین عبد القهار، شمس الاصول، ج ۱، دانشنامه آزاد، ۳۱ مرداد ۱۳۹۰.

۱۲۷. وهبه زحیلی، فقه خانواده درجهان معاصر، مترجم: عبدالعزیز سلیمی، تهران: نشر احسان،

چاپ دوم ۱۳۸۵.

۱۲۸. هذلی حلی، نجم الدین جعفر بن حسن، معروف به محقق حلی، المختصر النافع، قم:

مؤسسه البعثه، الثاني ۱۴۱۶.

۱۲۹. هنری لوکاس، تاریخ تمدن، ترجمه عبدالحسین آذرنگ، ج ۱، تهران، انتشارات سخن،

۱۳۸۴.

۱۳۰. http://www.tebyan-zn.ir/blest_family.html